

Etični, družbeno odgovorni, ustvarjalni in kritični posamezniki

Šime Ivanjko

Se contentus est sapiens ad beate vivendum, non ad vivendum.

Modremu človeku ni dovolj da le živi, temveč da živi srečno.

Seneca(1)

Uvod(2)

Na sodobni stopnji višje ravni izobraževanja je v ospredju človek in njegov osebni potencial, ki ni samo sposobnost za strokovno poklicno delo temveč njegov socialni kapital v najširšem pomenu besede. V dosedanjih obdobjih izobraževalnih procesov se zlasti poudarjala potreba po strokovnih poklicnih znanjih manj pa se posvečala pozornost razvoju osebnih lastnosti človeka, ki mu omogočajo njegovo individualno prepoznavnost v družbenem okolju in pokončno moralno držo. Vse preveč je bilo v izobraževalnih procesih vidno prisotne instrumentalizacije človeka za potrebe dela.

1. Visokošolsko izobraževanje na razpotju

Izobraževanje je na sedANJI stopnji razvoja na razpotju. Gre za radikalno različne orientacije znane kot dilema med ozko **specializacijo strokovnega usposabljanja in široko zasnovanim izobraževanjem**, ki vključuje družbeni in kulturni vidik kot okvir za široko vrednostno zasnovo bodočega poklicnega dela. Globalizacija in nenehne tehnološke in družbene spremembe narekujejo takšen izobraževalni proces, ki podpira fundamentalno usposobljenost bodočega strokovnjaka, da se oblikuje v kritično in ustvarjalno osebnost, ki je sposobna za samostojno raziskovanje, odločanje in upravljanje ter za stalno spreminjanje področij poklicnega dela. Na drugi strani pa se vsak dan vzpostavljajo vse bolj glasne zahteve po izobraževanju za določeno delovno mesto, pri čemer proizvodni proces terja ozke fragmentarna posamezna strokovna znanja. S tem pa se na trg dela pošiljajo diplomanti, ki so **polintelektualno izobraženi**, usposobljeni le za rutinsko delo in se oblikuje masa delovne sile, ki je usposobljena za opravljanje parcialnih nalog in prisiljena biti poslušna. Namesto da bi izobraževanje bilo namenjeno jasno prepoznavnim potrebam bodočnosti še vedno ostaja ujeto v tradicionalne oblike družbe, ki je temeljila na proizvodnem delu na »tekočem traku«.

Na študij in izobraževanje na sploh, praktiki in teoretiki nimajo enakih pogledov. Praktiki menijo, da mora diplomant z dokončano univerzitetno oziroma visoko izobrazbo biti sposoben učinkovito praktično delovati in zlasti mora imeti pozitiven odnos do timskega dela in družbenega okolja.

Poklicno visoko izobraženi strokovnjak bi moral imeti posebno »elitno« vzgojo, ki bi mu omogočala, da je v svoji sredini prepoznan kot pokončen in samozavesten strokovnjak in sposoben samostojnega poklicnega delovanja, posebej pa bi moral imeti razvito sposobnost kritičnega razsojanja različnih dejstev in vlogo svojega poklica v družbenem okolju. Gre

predvsem za človeške lastnosti, ki jih mora strokovnjak pri svojem delu posedovati in po katerih mora biti v družbenem okolju prepoznaven(3).

V današnjih metodah visokega izobraževanja so še vedno prisotne tradicionalne metode, ki kažejo pomanjkljivosti pri delu vrhunskih strokovnjakov na področju samostojnosti, učinkovitosti in odločnosti ter **etičnosti** v odnosih med ljudmi.

Pri vseh strokovnih poklicih sodobni način življenja dodeljuje tudi strokovnjakom drugačne kriterije za opravljanje poklicnega dela, pri čemer pa je opazen vpliv sodobne politične kulture in vpliv medijev na oblikovanje družbenega in poklicnega življenja posameznih poklicev. **Tradicionalna elitnost visoko izobraženih strokovnjakov** vseh poklicev v sodobni kulturi se izgublja in se strokovnjake v sodobnem družbenem okolju v veliki meri instrumentalizira za določene cilje, ki so lahko z družbenega, kulturnega in tradicionalnega sistema vrednot sporni.

Visoko izobraževanje pri vseh poklicih je v krizi **vzgojne socializacije**, glede na to, da so tradicionalni mehanizmi, ki so omogočali nosilec višje stopnje izobrazbe oblikovanje družbene elite, neučinkoviti, novi pa še niso oblikovani.

V kontaktih z študenti in mladimi strokovnjaki je mogoče ugotoviti določeno razočaranje nad zlasti posameznimi poklici za katere so se izobraževali, kar je zlasti posledica velikih razlik med njihovimi ideali, zaradi katerih so se odločili za posamezni poklic in dejanskim stanjem vrednotenja njihovega poklica v družbenem okolju. Zlasti pa so razočarani z sprevrženostjo tistih, ki bi morali v družbi na področju politike, gospodarstva, družbenih odnosov, dajati vzgled(4). Prizadeti so, ker ugotavljajo, da njihove vizije o ustvarjalnem visoko izobraženem strokovnjaku se spreminjajo v **birokratskega uslužbenca**, ki mora uresničiti pri svojem poklicnem delu tudi tiste cilje s katerimi se kot človek ne more strinjati.

Mladi z diplomo niso prepričani o zgodovinskih možnostih, ki jih ponuja globalizacija, ker se jim zdi, da globalizacija ni področje delovanja strokovnjakov različnih poklicev temveč političnih elit, pri čemer je strokovni poklic le sredstvo, da se cilji **enopetinske** družbe uresničijo(5).

2. Zanemarjanje osebnostnih razvojnih možnosti mladih

Visoka stopnja tehnologije, splošna globalizacija, zadostna, pogosto pa tudi nepotrebna, proizvodnja materialnih dobrin potiska človeka v ozadje omenjenih pojavov v družbi in ga postavlja v vlogo nemočnega opazovalca namesto, da mu omogoči položaj **odgovornega, ustvarjalnega in kritičnega sooblikovalca in nosilca kreativnih postopkov** in ravnanj, ki so prijazni sočloveku. Hiperaktivnost ljudi in hitenje v neznano je treba upočasniti in mlademu človeku v obdobju izobraževanja in osebne rasti pomagati, da se usposobi posvetiti sebi in kvaliteti družbenih odnosov.

Mlada generacija je potisnjena na obrobje družbenega dogajanja brez vizije svojega lastnega kreativnega razvoja in vloge, ki bi po naravi stvari morala imeti generacija mladih. Lahko govorimo o prevladujoči gerontokraciji zastarelih idej o pomembnosti vloge nosilcev izobraževanja, ki temelji na znani maksimi »**Magister dixit**«. Formalizem in avtoritativnost v izobraževanju omejuje kreativno svobodo mladih.

Sodobni pristop izobraževanju naj bi temeljil na odprtosti študijskih programov, prilagojenih potrebam človeka kot individualne moralne in etične osebnosti, ki bi naj bila usposobljena za prevzem osebne odgovornosti za sebe, družino in širšo družbo. Družba potrebuje odgovorne pokončne posameznike, ne pa poslušne strokovno usposobljene ljudi za proizvodnjo materialnih dobrin. Siromašni »na duhu« ne morejo biti nosilci razvoja kvalitetnega življenja v družbi in zato jih izobraževalni procesi morajo usposobiti za »**proizvajanje**« **duhovnih vrednot**. To pa je možno le, če se ob strokovni usposobljenosti subjektu v postopku izobraževanja ponudi tudi dimenzija pomoči osebne človeške individualne rasti.

Izobraževanje mora premikati meje izobraževanja v sfero **izgradnje osebnosti človeka**, ne pa ostati na omejenih področjih usposabljanja za delo namesto usposabljanja za preprosto izpopolnjeno človeško kvalitetno življenje.

Geslo, ki se danes stalno ponavlja, da živimo v učeči se družbi ali družbi znanja, ima za posamezne poklice sporni pomen, kajti za strokovnjake je v osnovi vedno veljajo načelo, da se mora strokovnjak učiti ves čas svojega življenja, kajti malo je poklicev v dinamiki sodobnega življenja za katerega se je mogoče usposobiti v štirih ali petih letih študija.

Čeprav je tehnološki razvoj tudi vsem poklicem dal ogromne možnosti, da bi poklicno delo bilo učinkovitejše, vendar gre v osnovi le za sredstva, ki ne omogočajo »izume« na področju opravljanja poklicnih opravil. Tako kot ima sodobna tehnologija na družbenem področju ima pozitivne in negativne vplive, tako tudi na področju uveljavljanja posameznih poklicev sodobna informacijska sredstva na določenih področjih zmanjšujejo potrebo po **kreativnem samostojnem razmišljanju** in ponujajo le veliko možnost informiranja in pridobivanja informacijskega znanja, ki pa je daleč od strokovnega poglobljenega in z razmišljanjem osvojenega kreativnega in samostojnega znanja. Zdi se, da sodobna tehnologija na področju izobraževanja in strokovnega dela ovira določene psihološke in razumske izobraževalne procese ter zavirajo kreativne samostojne izvirne poklicne odnose med strokovnjaki, ki omogočajo višjo kvaliteta individualno prepoznavnega poklicnega dela.

Mladi danes bistveno povečujejo obseg **informacij** o stroki in so pogosto te informacije izolirane od vrednostnega sistema, v katerem je zgrajen posamezni poklic, pri čemer pa prav tehnologija omogoča pridobivanje strokovnih informativnih znanj brez kakršnekoli možnosti, da se **družbeno ali moralno vrednotijo**.

Visoko izobraženi strokovnjaki vse manj razmišljajo in vse manj ocenjujejo primernost določenih poklicnih norm, kar še posebej velja za področje družboslovja, njihovem umeščanju v družbeno realno življenje(6). Zdi se, da v poklicnem izobraževanju in procesu usposabljanja za strokovno delo, popolnoma zanemarjamo nujne lastnosti strokovnjaka, na katero opozarja tudi Unesco, da je potrebno mlade ljudi usposobiti, **da znajo živeti v družbi skupaj z drugimi**, kar je za vsak poklic še posebej pomembno, kajti vsako poklicno delo ima tudi dimenzijo delovanja na področju medčloveških odnosov(7). Omenjeni segment se pri izobraževanju zanemarija ker se predpostavlja, da bo to logična posledica obvladovanja velikega obsega strokovnih znanj.

Izobraževanje na vseh stopnjah mora biti prežeto z vsebinami, ki omogočajo mlademu človeku, da razvija tiste lastnosti, ki so pomembne za njegov **poklicni dostojanstveni osebnostni razvoj** in za zavest, da je njegov poklic vedno v službi drugega in da mora temeljiti na visoki stopnji pravične zavesti, svobode, resnicoljubnosti, odgovornosti in solidarnosti(8). Vse to pa ni mogoče pridobiti v kratkem roku in zaradi tega je izobraževanje

človeka za poklic v bistvu doživljenjsko, ker se moralna osebnost nikoli dokončno ne izoblikuje.

3. Nujnost etizacije v izobraževanju

Etizacija in poklicna strokovnost sta neločljivi. Delujeta vzporedno in zasledujeta enake oz. podobne cilje. V procesu strokovnega izobraževanja na vseh stopnjah ne sme biti izključno vodilo nosilcev izobraževanja usmerjeno le v zasledovanje strokovnih interesov po strokovnem znanju, temveč je potrebno vzporedno tudi poklic integrirati **v poklicno usmerjenost, integrirati v družbeno okolje** z namenom, da nosilec poklica postane prepoznaven ne samo po strokovnosti, temveč tudi po svoji človeški vlogi v družbi(9).

Študentu, ki se pripravlja na samostojno poklicno življenje, je potrebno razvijati vedoželjnost akademskih razsežnosti in ga povezovati z naravno nadarjenostjo, ki jo ima vsak posameznik. Naloga pedagoškega kadra je, da v posamezniku odkrije njegovo naravno nadarjenost za določene življenjske naloge. Danes se študenti obravnavajo v številkah in kot številke, pozablja se pa da je vsak študent edinstveni unikum z svojo neponovljivo osebnostjo(10).

Na področju opravljanja poklicnega dela na mnogih področjih se čuti, da posamezniki, četudi so visoko strokovno usposobljeni, nimajo usposobljenosti **pokončnega in kritičnega komuniciranja** med seboj in z družbenim okoljem. Zlasti pa v sedanjem procesu izobraževanja ni nujno potrebne zbranosti in pripravljenosti za **poglobljeno razmišljanje** in poslušanje drugih in drugačnih ter upoštevanja mnenj drugače mislečih. Pri poklicnih opravilih strokovnjak mora biti sposoben obvladovati svojo čustvenost in učinkovati kot osebnost umirjeno, razumno in poduhovljeno. Izobraženi kreativni usposobljeni strokovnjaki so brez dvoma družbena elita, ki pa mora biti le elita dela in kreativnosti. Poslanstvo elite in njena žlahtnost odseva na področju etičnih odnosov, ki pa ne odsevajo samo v medčloveških odnosih, temveč tudi v odnosih do narave. Razvit čut za strokovno odgovornost vsebuje človeško občutljivost za kakovost medčloveških odnosov in visoko stopnjo samodiscipline, ki ustvarja red na področju organizacije dela in sočasno omogoča učinkovito načrtno delo ter razvija zavest posameznika, da je potrebno živeti za zastavljene cilje, ki pa so v človeškem življenju ne samo profesionalna uspešnost na področju zbiranja znanja, temveč tudi na področju uveljavljanja kvalitete človeškega življenja.

Izobraženi strokovnjak, ki ima etične kriterije in ki pri svojem delu izraža zavest o etičnih vrednotah, lahko le-te zahteva od drugih. Čeprav se v strokovnih krogih danes pogreša medsebojno vzajemno intelektualno bogatenje, temu pedagoški proces ne posveča nobene pozornosti. Profesionalna etika temelji na odnosu med ljudmi, v katerem strokovnjak kot osebnost uresničuje sebe samega in omogoča odpiranje poti uresničevanje osebnih danosti drugim(11). Zavezanost svojim etičnim načelom omogoča posamezniku spreminjati miselnost ljudi v smislu, da so v večji meri dostopni za razumske razloge za uveljavljanje **pravičnosti, ljubezni in humanizma** ter omogoča, da dá svoj prispevek k miroljubnosti, strpnosti in omejevanju oblastništva v družbi.

Iz etičnega vidika je potrebno opozoriti tudi na znano dejstvo, da dobro usposobljen posameznik na poklicnem področju se čuti **srečnejšega** od tistega, ki je negotov in s svojo strokovnostjo ne obvladuje svojih nalog(12). Doseganje poklicnega uspeha na področju povečevanja premoženjskega blagostanja ne prinaša sorazmerno več sreče. Znano je, da korelacija »**več denarja – več sreče**« velja le do določene stopnje blagostanja.

Posamezniki poklicno uspešni so lahko le srečni ljudje, pri čemer ne gre pozabiti, da je že Aristotel opozarjal na nujnost biti prijatelj samemu sami – **amicus sibi**(13). Mladim je treba dati **notranjo oporo** za razvoj njihove osebne identitete, namesto da jo sami iščejo zunaj sebe v uspehu, moči, denarju in podobno.

V pedagoškem izobraževalnem procesu smo zanemarili individualnost študenta, čeprav se strokovnjak mora izraziti kot individualna osebnost v prostoru in času masovnosti in povprečja. Izobraževanje mora omogočiti posamezniku, da se dvigne, ne samo na področju strokovnega znanja, ampak tudi po vrednostnih kvalitetah, ki morajo biti **nad nivojem povprečnosti masovne družbe**. Strokovnost ni sredstvo za reševanje življenjskih človeških problemov in zato strokovnjak mora biti dodatno izobražen in usposobljen da premika mejnike kvalitativnih medsebojnih odnosov med ljudmi kot humane skupnosti(14).

Danes izobražujemo mlade ljudi za določen poklic, pri čemer pa mislimo le **poklicno delo**, ne pa, da je poklic veliko več kot usposobljenost za določeno delo v družbi. Zato se pogosto strokovnjaki čutijo **osiromašene**, če jim je življenje omejeno na opravljanje samo poklicnega dela. Zato pogosto poskušajo pobegniti iz svojega poklica v sfero politike z prevzemanjem določenih funkcij v družbi, za katere niso usposobljeni(15).

Pedagoški delavci in izobraževalne institucije vedno znova uvajajo reforme in reorganizacije izobraževanja(16). Izobraževalni proces je nenehno predmet prestrukturiranja, reorganizacije, reform, pri čemer pa se nikoli ne ugotavlja, ali so prejšnje reforme dosegle svoje cilje. Praviloma izobraževalne institucije sistemsko gredo vedno **iz ene reforme v drugo**, pri čemer pa vsaka nova reforma zastavlja modificirane in drugače nijansirane oblike izobraževanja pri čemer pa se vsebinsko bistveno ni ne spreminja. Spreminja se le **forma ne pa vsebina**(17).

Ugotovitve, da izobraževanje krepi včasih na enem, včasih na drugem področju, zahtevajo vedno znova intervencijo države, posameznih skupin in poskušajo uveljaviti spremembe obstoječega stanja. Vedno znova ugotavljamo, da ne gre za posamezne napačne postopke, temveč da gre za **sistemsko napako**, ki odseva v posameznih slabih primerih, bodisi masovnega poznavanja strokovnosti z podeljevanjem diplom, ki niso utemeljene v znanju diplomantov. Današnje izobraževanje mora svoje diplomante zaznamovati z **osebno in socialno identiteto**.

4. Spodbujanje razvoja zavesti o družbeni odgovornosti

V naši praksi nimamo veliko izkušenj z uveljavljanjem družbene odgovornosti. Tudi pojmovanje vsebine družbene odgovornosti je sporno, čeprav je družbena odgovornost pojem, ki pokriva vsa področja družbenega in gospodarskega življenja. Bistvo definicije družbene odgovornosti je načelo, da naj bi posameznik, ne glede na katerem je področju družbenega življenja prisoten s svojo dejavnostjo, ravnal **družbeno odgovorno do vseh ravni svojega bivanja**. V osnovi je družbena odgovornost v podjetništvu zavest o nujnosti upoštevanja interesov vseh zaposlenih, zunanjih udeležencev, pa tudi lastnikov kapitala, ki so ga vložili v gospodarski podjem. Družbeno odgovornost je treba v izobraževalnem procesu posredovati kot razmišljanje o rastoči občutljivosti in dovzetnosti za potrebe široke kroga ljudi in narave v smislu starega rimskega načela *sum cuique*(18).

Primarno družbena odgovornost leži na posamezniku, ki se izraža praviloma kot filantropija in občutek odgovornosti za odpravo revščine in okoljske ter družbene ogroženosti drugih. Na področju gospodarstva pa se družbena odgovornost žal pogosto obravnava kot podpora

trženjskim aktivnostim, ne pa zaradi posebnega občutka potrebe po **družbeno odgovornem delovanju**(19).

5. Izobraževanje ne sme biti le tržno blago

Dejstvo je, da izobraževalne institucije danes nimajo jasne vizije ali so poklicane, da uresničujejo potrebo po široko usposobljenih, samostojnih in kreativnih osebnosti, ali pa izobražujejo poslušno **parcialno strokovno usposobljene strokovnjake** za reševanje konkretnih tehničnih in organizacijskih ter drugih problemov v proizvodnem procesu. Visokošolske institucije ne vedo ali so poklicane, da dajo več znanja za opravljanje poklicnega dela ali pa več usposobljenosti za kvalitetnejše in za življenje človeka kot osebnosti, bolj prilagojena in nujna znanja.

Zahteve delodajalcev so jasne; želijo diplomante, ki bodo poslušni rutinerji in usposobljeni za opravljanje strokovnih nalog, kar pa ima za posledico, da se v procesu izobraževanja ustvarjajo **sterilni strokovnjaki, ki s tem izgubljajo kvaliteto individualne osebnosti**, družba kot celota pa postaja inertna siva masa producentov in poslušnih potrošnikov. Izobraževanje je dobilo status tržnega blaga(20).

V sodobno izobraževanje je nujno vnesti t. i. "**nevidno pedagogiko**", ki omogoča oblikovanje široko usposobljenega strokovnjaka in aktivnega člana družbe. Zdi se da je treba ponovno izobraževati polivaletno izobraženega in usposobljenega strokovnjaka široke kulture, ki je seznanjen v pedagoškem in izobraževalnem procesu z ogromnim fondom najpomembnejših kulturnih in civilizacijskih vrednot vključujoč teoretične zasnove za bodoče poklicno delovanje, široko oblikovano profesionalno usposobljenost ter spoznavanje praktičnih znanj na široki teoretični podlagi. Gre za usposabljanje mladih, da se s svojim miselnim procesom vključijo v **znanstvene temelje družbenega, gospodarskega, kulturnega in moralno etičnega sveta**.

V procesu sodobnega izobraževanja se pozablja na razvijanje sposobnosti obvladovanja znanja o tem, **kako se znanje pridobiva**, kako se etično razmišlja ob posedovanju poglobljenega razumevanje poklicne narave stvari in še posebej družbenih odnosov v nenehnem procesu razvojnih sprememb.

V sedanjosti bi lahko govorili o določenem omejevanju izobraževanja, pri katerem se izgubljajo **kulturne dimenzije** ki ji potrebuje vsako profesionalno delo. Zavira se ne samo **emotivna** plat človeškega življenja, temveč tudi **intelektualna sestavina** izobraževanja in žal pogosto so diplomanti brezčuten človeški produkt primeren le za nadaljnje vključevanje v proces dela ne pa tudi vsestranskega bogatega življenja.

Izobraževalni proces je preveč razparceliran: ob tem pa se udeležencem tega procesa ne nudi podlaga za sintezo specialističnih **fragmentalnih znanj**, ki temelji na široki profesionalni kulturi. Tehnološke, organizacijske in družbene spremembe mogoče preživeti in obvladati samo z živo, široko, inovativno in kritično profesionalno kulturo(21).

Današnji strokovnjak ne sme biti vezan za usodo določene tehnologije, ki se lahko spremeni preko noči, temveč je usposobljen za večje število profesionalnih vlog, ki se povezujejo ali pa izhajajo iz temeljne široke strokovne zasnove dinamičnega izobraževanja, ki omogoča fleksibilnost in prilagodljivost človeka k družbenim, okoljskim in tehnološkim spremembam. Bodoči strokovnjaki morajo biti usposobljeni za različne vrste strokovnih specialnosti, ki pa

temeljijo na **sintezi** različnih znanj. Bodoči diplomant katere koli izobraževalne institucije ne sme biti mojster določenih znanj, temveč tudi človek in osebnost z **globokim družbenim zavedanjem** njegove vloge v družbi, povezane s temeljnimi človeškimi vrednotami, z dejanskim življenjem ljudi in z zagotovljenim kvalitetnim razvojem življenjskih pogojev. To je dejanski izziv vseh izobraževalnih institucij in strokovnjakov, ki so vključeni posredno ali neposredno v proces izobraževanja bodočih generacij.

(1) Georg Schoeck, *Seneca für Manager, Sentenzen, Artemis, Zürich, 9. izdaja, 1985, str. 14.*

(2) Pričujoči prispevek je razmišljanje visokošolskega učitelja po 40 letih pedagoškega dela, ki dvomi o pozitivni oceni uspešnosti svojega dela (sic).

(3) Vsak strokovnjak mora pri svojem poklicnem delu zasledovati naslednje cilje, če se želi uveljaviti v družbenem neposrednem okolju. Ne sme zastareti v strokovnem znanju, ki mu omogoča, da »plava proti matici«, ker ga sicer deroča masa povprečja hitro odnese. Mora biti kritičen do sebe in do okolja ter vedno preveriti vse podatke, ki mu jih posredujejo kot podlago za poklicno odločitev. Pripravljen mora biti priznati svoje napake in jih samodejno odpravljati v smislu grškega *pathemata mathemata*, kar pomeni; problemi in težave so poučni, napake nas pripeljejo k pameti.

Graditi mora dobre odnose in sprejeti druge, če želijo, da ga drugi sprejmejo, ter sklepati kompromise. Opozarjati mora vedno znova na pomen in vlogo stroke v družbi, ter kazati pripravljenost pomagati drugim strokovnimi nasveti, vendar ne na vsiljiv način.

(4) Pogosto v praksi živi popačena predstava o poslovnih ljudeh zaradi izpostavljanja predvsem slabih primerov zlorab in goljufij v poslovnem svetu. Dejansko stanje je mnogo boljše, saj se mnogi poslovneži po svojih najboljših močeh trudijo za uveljavljanje svojih osebnih etičnih vrednot v poslovnem svetu.

(5) V Sloveniji se zelo hitro končuje oblikovanje temeljnega družbenega modela, ki je znan kot enopetinski sistem družbe, v kateri približno ena petina ljudi obvladuje družbo na vseh področjih. V znanstveno in razvojno usmerjeni družbi je za oblikovanje ene petine podlaga znanje, v socializmu je podlaga za oblikovanje takega sistema ideologija, v kapitalizmu pa intabulacija lastninskih upravičenj v zemljiški knjigi in v sodnem gospodarskem registru. Pravkar smo v Sloveniji priče konfliktom, kdo se bo uspel priključiti z omenjeno intabulacijo v enopetinsko družbeno elito.

(6) Mnogi mladi strokovnjaki bi bili srečnejši v življenju in uspešnejši v svojem poklicu, če bi svojo življenjsko lestvico postavili bistveno nižje, kot so jim to postavili starši, delodajalec in družbeno okolje

(7) Študij mora biti usmerjen v vsebino poklica, ne pa v obliko opravljanja poklicnega dela. Študenta določene stroke učimo kako mora kot strokovnjak svoj poklic opravljati perfektno vendar mu ne povemo, da bo njegovo perfektno delo od številnih drugih strokovnjakov utemeljeno ocenjeno kot neperfektno. Mladim dopovedujemo kako mu družbeno okolje določa smisel njegovega poklicnega življenja, namesto, da ga on opredeli sam.

(8) Marsikateri se strokovnjak v svojem poklicu zaveda, da ni poklicno moralno na najvišji stopnji, vendar bo vedno zatrjeval, da ni nemoralen.

(9) Bodoče strokovnjake je treba pripraviti na vsakodnevno srečevanje s problemi, ki odpirajo etične dileme pri poklicnem delu.

Njihove rešitve so enostavne tam ker se po naravi stvari ve kaj je dobro ali slabo per se, vendar se večkrat treba odločati med bolj ali manj slabo rešitvijo problema, ker druge možnosti ni. Problem poklicne etike je povezan z vlogo osebe v poklicnem svetu. Strokovnjak zlasti v podjetništvu ni praviloma samostojen pri etičnem odločanju saj mora upoštevati interese in etične ocene nalogodajalcev oziroma končnih nosilcev podjetniškega interesa tj.

lastnikov kapitala, pravil trga, na katerem deluje, zahteve okolja, v katerega je vključena njegova poklicna dejavnost. Posebej so pomembne upoštevanje zahtev kupcev, njihove kulture in etičnih meril, ki so pogosto drugačna od osebnih etičnih načel posameznega strokovnjak.

(10)Z diplomo fakultete je podobno kot z darilom škatle bonbonov. Nikoli se ne ve kaj je v škatli

(11)Funkcija profesionalne etike je regulatorna razpoznavna, vrednostna, usmerjevalna, motivacijska, komunikacijska in prognostična.

(12)Etične vrednote in zavedanje poklicne dolžnosti morata biti mladim v procesu izobraževanja posredovana kot pogoj za srečo in sproščenost pri samemu sebi in drugih. V naši sedanji družbi obstoja nevarnost, da bodo mladi dobili občutek, da v tržno kapitalistično usmerjeni družbi posameznik ne more biti človek sočloveku oziroma da vedno velja izrek homo hominis lupus

(13)Mnogi strokovnjaki bi bili srečnejši v življenju in uspešnejši v svojem poklicu, če bi svojo življenjsko lestvico postavili bistveno nižje, kot so jim to postavili starši, delodajalec in družbeno okolje

(14)Strokovnjaki pogosto pri svojem delu postanejo del problema, ki ga rešujejo, pozabljajo pa, da s tem, ko postanejo del problema, ne morejo problem sami razrešiti.

(15)Znano je, da posamezni strokovnjaki z področja tehničnih ved in naravoslovja bežijo v funkcije na področju družbenih dejavnosti, pri čemer družba zgublja dobre strokovnjake in dobi slabe nosilce družbenih oziroma političnih funkcij.

(16)Pri tem se obnašajo kot ribiči, ki poskušajo enkrat na enem drugič na drugem mestu vreči mrežo, s katero ujamejo le malo rib ali pa ničesar. Pri takšnem poskusu se ne ve, kako najti jato rib, ki bi se ujela v vloženo mrežo.

(17)Mnogi menijo in ocenjujejo, da pred nekaj leti uvedeni bolonjski sistem izobraževanju v visokem šolstvu, ni prinesel vsebinsko veliko novega, kadar gre za proces študija in možnosti povečane učinkovitosti študija pri udeležencih v postopku izobraževanja.

(18)Temeljno načelo rimskega prava je, da je treba vsakemu zagotoviti tisto kar mu pripada(suum cuique) vsakemu svoje. Gre za realizacijo načela prostovoljne pravičnosti v družbi.

(19)Družbeno odgovorno ravnanje ne sme biti sredstvo za druge cilje. Mora izhajati iz njene vsebinske biti (operari sequitur esse).

(20)Spreminjanje znanja v blago, ki se prodaja na trgu, je razdrlo človeške humane vezi, občutek skupnosti in oblikovalo nove družbene strukture in spremenilo vlogo izobraževanja. To je pripeljalo do razlik med visokošolskimi institucijami od katerih so nekateri finančno bogate in nekatere pa na robu preživetja, kar igra selektivno vlogo tudi med študenti pri odločanju na kateri instituciji bodo študirali. Klima finančnega kapitalizma je postala temelj delovanja visokošolskih institucij na mesto tradicionalnega aristokratskega elitizma. V preteklosti je komercializem spremljal od zunaj delovanje univerz in visokošolskih institucij, danes pa je vstopil v same visokošolske institucije, katerega so nekateri profesorji sprejeli z navdušenjem. Nastopila je degradacija intelektualnih vrednot visokega izobraževanja.

Vodilna mesta zavzemajo ne najuglednejši pedagogi in znanstveniki temveč osebe z menažerskimi sposobnostmi. Visoko intelektualni ustvarjalci v takšnih sredinah nimajo kaj iskati in je opazni pojav njihove pasivizacije na področju dela z študenti

(21)Profesionalna kultura se nanaša na široko zasnovano izobraževanje s katerim se obvladujejo znanja o temeljnih načelih določenega poklica in usposabljanje za različne vrste posla

O avtorju

Dr. Šime Ivanjko se kot pravnik ukvarja z gospodarskim pravom in poslovno etiko. Je avtor večjega števila znanstvenih in strokovnih publikacij in nastopa kot aktivni svetovalec v gospodarstvu. Kot dolgoletni predsednik Častnega sodišča pri GZS se vključuje v praktično reševanje kršitev dobrih poslovnih običajev in je avtor osnutka Kodeksa podjetniške kulture pri GZS. Je odgovorni urednik strokovnega časopisa Davčno-finančne prakse. Aktivno deluje na področju svetovanja v stečajnih postopki in pri izvajanju sanacijskih ukrepov v gospodarstvu in še zlasti z problematiko izbrisanih gospodarskih družb iz sodnega registra in prenosom obveznosti na družbenike. Posebej se ukvarja tudi z zavarovalništvom in meničnim poslovanjem. Obnaša tudi funkcijo častnega konzula Republike Hrvaške z sedežem v Mariboru. E-naslov: sime.ivanjko@uni-mb.si